

LIDÉ MAJÍ POCIT, ŽE KORUPČNÍ KLIMA POSILUJE

Většina obyvatelstva 14 vybraných zemí střední a východní Evropy nepovažuje úplatky za samozřejmou či běžnou součást života společnosti. V České republice však považují korupci za samozřejmý nebo běžný jev více než tři pětiny populace ČR.

Vyplynulo to z opakovaného mezinárodního výzkumu korupčního klimatu, který na přelomu roku 2003 až 2004 uskutečnila společnost GfK Praha. Do výzkumu bylo zapojeno 14 vybraných zemí střední a východní Evropy - Bulharsko, Chorvatsko, Estonsko, Česká republika, Litva, Maďarsko, Polsko, Rakousko, Rumunsko, Rusko, Slovensko, Slovinsko, Srbsko a Černá hora a Ukrajina.

Výzkum byl realizován pomocí osobního dotazování v domácnostech. Celkem bylo ve vybraných 14 zemích uskutečněno 15.270 rozhovorů. V každé zemi bylo dotázáno 1.000 respondentů, s výjimkou Ruska, kde počet rozhovorů byl dvojnásobný. Ve všech zemích byl pak pro dotazování sestaven vzorek, který reprezentuje populaci dané země.

Hlavní výsledky výzkumu

1. KDO BERE A KDO DÁVÁ?

Naléhavost a rozsah korupce

Pořadí země	Země	Hodnocení CPI 2003	Hodnocení CPI 2005
10.	Rakousko	8	8,7
27.	Estonsko	5,5	6,4
31.	Slovinsko	5,9	6,1
40.	Maďarsko	4,8	5
44.	Litva	4,7	4,8
47.	Česká republika	3,9	4,3
47.	Slovensko	3,7	4,3
55.	Bulharsko	3,9	4
70.	Chorvatsko	3,7	3,4
70.	Polsko	3,6	3,4
85.	Rumunsko	2,8	3
97.	Srbsko a Černá Hora	2,3	2,8
107.	Ukrajina	2,3	2,6
126.	Rusko	2,7	2,4

Míra korupce ve zkoumaném regionu střední a východní Evropy je podle výsledků Indexu vnímání korupce (CPI)¹ středně až velmi vysoká. Pohybuje se v rozmezí hodnot 8,7 až 2,4, s tím že nejvyšší (nejlepší) hodnocení náleží Rakousku a nejhůře je na tom podle CPI z daných zemí Rusko a podobnou pozici zaujímá také Ukrajina.

Podle výzkumu GfK většina obyvatel zkoumaného regionu nepovažuje úplatky za

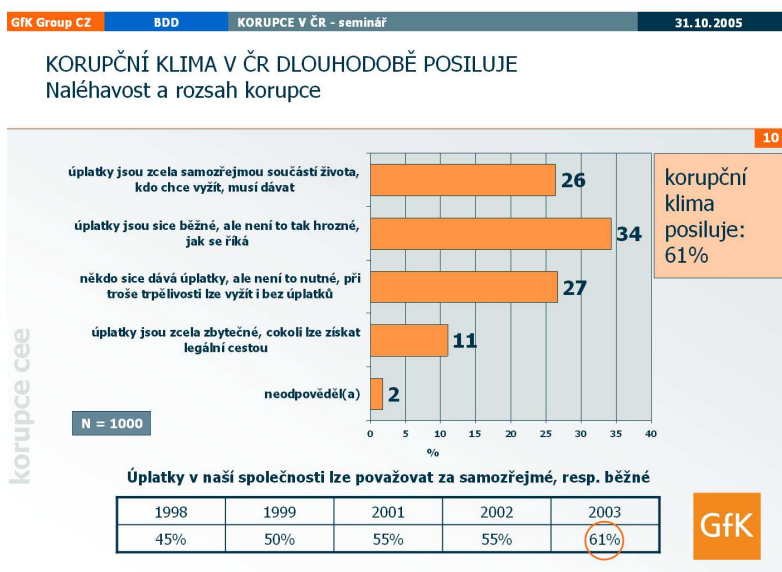
samozřejmou či běžnou součást života společnosti. Více než polovina populace těchto zemí (57%) se domnívá, že úplatky nejsou nutné a při troše trpělivosti lze vyžít i bez nich, či je považuje za zcela

---

¹ Index vnímání korupce – zachycuje úroveň vnímání korupce, jak ji vidí představitelé podnikatelské sféry, analytici a akademičtí pracovníci. Index se pohybuje v rozmezí 0 – 10 bodů, kde 0 znamená, že se jedná o naprosto zkorumpovanou zemi, 10 naopak značí zemi, kde se korupce prakticky nevyskytuje.

zbytečné. Zcela zbytečné jsou úplatky podle více než čtvrtiny dotázaných (26%), podle jejich názoru lze získat cokoli legální cestou. Na rozdíl od vnímání korupce podnikateli, úředníky a odbornou veřejností, jsou tedy běžní občané ve svém hodnocení optimističtější a podle jejich názoru není situace tak znepokojivá, jak vyplývá z výsledků CPI.

V rámci regionu jsou významné rozdíly ve vnímání naléhavosti a zdomácnělosti korupce. Za samozřejmé, resp. běžné považují úplatky v současné době nejčastěji obyvatelé Slovenska (67%). Na

Na druhém místě se ocitla Česká republika, kde tento názor zastávají více než tři pětiny populace (61%). Obě tyto země vysoko překračují průměr v regionu, který dosahuje úrovně 41%. Za zcela zbytečné považuje v ČR dávání úplatek pouze zhruba desetina populace (11%). O tom, že cokoli lze získat legální cestou, bez poskytnutí úplatku, jsou přesvědčeni zejména občané ČR ve věku do 29 let a dále starší generace obyvatel (nad 60 let).

Mezi země, kde více než polovina dotázaných (52%) považuje dávání

úplatek za samozřejmou, resp. běžnou praxi, patří i Ukrajina. Nejmenší míra zdomácnělosti korupce byla zaznamenána ve Slovinsku, Estonsku, Polsku a Rakousku.

Osobní zkušenosti s úplatky

Většina obyvatelstva regionu (60%) se kategoricky distancovala od korupčního chování, tato část dotázaných prohlásila, že úplatky nikdy nedala.

V České republice je podíl občanů, kteří uvedli, že nikdy nedali úplatek 58%. K dávání úplatek se pak přiznala více než třetina populace ČR (36%). Více než čtvrtina uvedla (28%), že jejich zkušenost s úplatky je pouze ojedinělá a 8% dotázaných deklarovalo připravenost dávat úplatky.

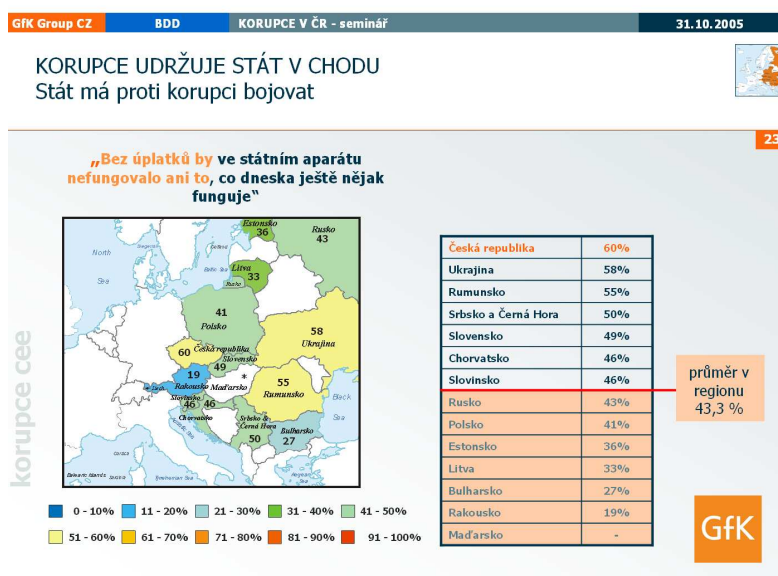
Míra odhodlání poskytovat úplatky je v jednotlivých zemích regionu odlišná. Nejvyšší připravenost dávat úplatky vyjádřili obyvatelé Litvy, Rumunska a Ukrajiny. Naopak odmítavě přistupují k úplatkům zejména občané Slovinska, Chorvatska, Polska, Rakouska a Bulharska.

Nejzkorumpovanější prostředí

Za nejzkorumpovanější prostředí považují obyvatelé střední a východní Evropy nejčastěji zdravotnictví (22%). Mezi první tři oblasti, jež jsou korupcí nejvíce zasažené, patří dále úřady a soudnictví. V osmi ze 14 zkoumaných států je právě zdravotnictví institucí, která je podle názoru většiny respondentů regionu nejvíce zkorumpovaná. V České republice si respondenti spojují korupci nejčastěji s úřady. Podíl dotázaných, kteří jsou přesvědčeni o výskytu korupce v této oblasti, se oproti roku 2001 téměř zdvojnásobil (z 20% na 37%).

2. KDO ZA TO MŮŽE?

Kdo má proti korupci bojovat?

Obyvatelé jednotlivých zemí regionu pohlíží na problém korupce ve státní správě velmi kriticky. Většina z nich se domnívá, že žije ve zkorumpovaném státě a přitom má pocit, že jejich vláda s tím nechce nic dělat. Je určitým paradoxem, že přestože většina občanů daného regionu deklarovala negativní vztah k úplatkům, vyjádřila se, že úplatky nedává, má pocit, že jejich stát je zkorumpovaný. Za zkorumpovanou považují svoji zemi přibližně čtyři z pěti obyvatel regionu (79%). S výjimkou Rakouska, u všech ostatních obyvatel

střední a východní Evropy převládá pocit, že žijí ve zkorumpovaném státě. Českou republiku považuje za zkorumpovanou zemi 64% jejích občanů. Tímto údajem je Česká republika **pod průměrem** zkoumaného regionu, ten dosahuje úrovně 79%. Na druhé straně se však tři pětiny občanů ČR (60%) domnívají, že korupce je součástí státního aparátu, že bez úplatků by ve státním aparátu nefungovalo ani to, co dneska ještě funguje a jejich podíl je nejvyšší v celém regionu. O tom, že zkorumpování úředníci a podnikatelé tvoří propojenou síť a vzájemně se podporují, je pak přesvědčeno osm obyvatel ČR z deseti.

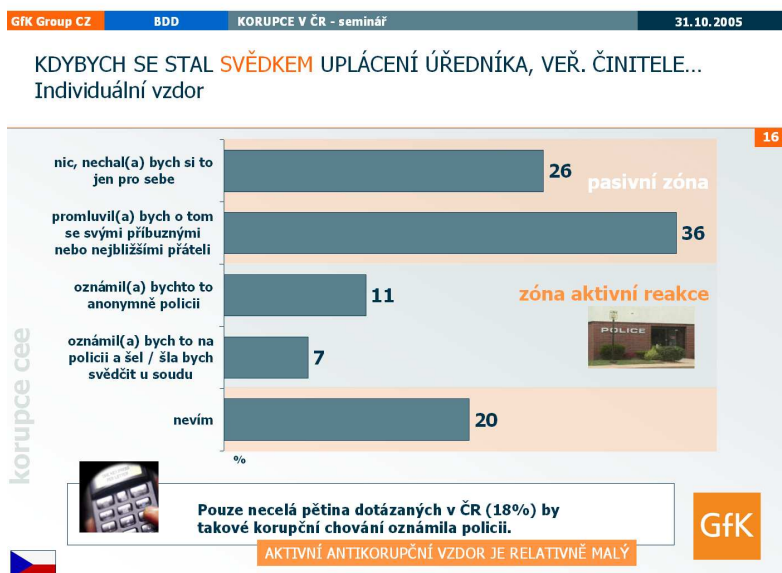
Přestože se většina lidí domnívá, že žije ve zkorumpovaném státě, spoléhá na to, že zkorumpovaný stát bude proti korupci bojovat a problémy související s korupcí sám vyřeší. S názorem, že proti korupci a úplatkářství by měl bojovat stát a ne občané, se ztotožnily více než čtyři pětiny dotázaných

obyvatel střední a východní Evropy (82%). Podíl občanů ČR, kteří se víceméně spoléhají v protikorupčním úsilí na stát (81%), je srovnatelný s průměrným údajem regionu.

3. MLČENÍ SE VYPLÁCÍ

Boj proti korupci

Protikorupční úsilí ze strany běžných občanů je relativně malé, a to ať již se jedná o aktivní, či kolektivní vzdor. V případě, že by se respondenti stali svědkem situace, kdy nějaká soukromá firma

nebo osoba uplácí státního zaměstnance nebo veřejného činitele, by situaci pomocí policie řešilo pouze 16% obyvatel regionu. V České republice je podíl občanů, kteří by v takovém případě reagovali aktivně a toto jednání by oznámili policii 18%ní. Největší míra individuálního vzdoru vůči korupci byla zaznamenána ve Slovinsku, Rakousku a v Chorvatsku. Nejmenší „statečnost“ pak prokázali obyvatelé Ukrajiny.

Ochota zapojit se do kolektivní akce namířené proti korupčnímu chování

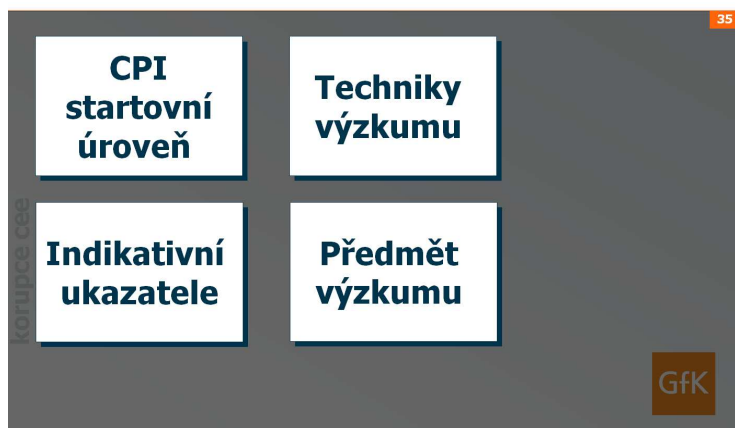
úředníků a veřejných činitelů např. svou účastí na pouliční demonstraci, je pak ve srovnání s individuální angažovaností, vyšší. Obyvatelé zkoumaných zemí by byli ochotni podpořit boj proti korupci účastí na pouliční demonstraci v 37% případů. Přes tento pozitivní výsledek stále převládá podíl občanů, kteří by se ani do této protikorupční akce nezapojili. V tomto směru jsou nejaktivnější obyvatelé Bulharska, Rumunska a Srbska a Černé Hory. Nejmenší ochotu mobilizovat se v boji proti korupci vyjádřili občané Rakouska, Maďarska a Slovinska. V České republice by se do kolektivního boje proti korupci zapojila zhruba třetina respondentů (34%).

4. MOŽNOSTI VÝZKUMU

Výzkum nahrazuje statistiky

Výsledky výše uvedených zkoumání nám ukazují výhradně **vnímání** korupce ze strany populace (v jiných šetřeních pak specifických cílových skupin podnikatelů, odborné veřejnosti, politické reprezentace apod.). Tzv. tvrdá data (jako například počet odsouzených za úplatkářství, za zneužití pravomoci veřejného činitele apod.) nemonitorují statisticky věrohodně a zdaleka úplně korupční výskyt.

Kontinuální inovace v měření vnímání korupce

Jejich omezená interpretační hodnota nás odkazuje do prostoru, kde výzkumy vnímání korupce přinášejí zatím jedny z nejspolehlivějších údajů. Přesto nejsou ani ty jejím přesným obrazem, jsou ovlivněny mimo jiné i mediální silou věnovanou tématu, aktuálními případy. Proto jsou při měření uplatňovány další, rozvinutější techniky dotazování umožňující přesnější zkoumání tohoto fenoménu a využívány alternativní indikátory zaměřené na průvodní znaky korupce jako například míra a způsob přerozdělování veřejných

prostředků, parametry legislativního procesu, daňové úniky, aplikaci protikorupčních nástrojů do činnosti veřejné správy.

Skupina GfK ČR

Skupina GfK je předním poskytovatelem komplexních služeb v oblasti výzkumu trhu a veřejného mínění, včetně konzultačního a poradenského servisu. Skupina GfK ČR je součástí skupiny GfK, ve svém oboru páté největší společnosti na světě.

Více viz: www.gfk.cz.

GfK Group

The GfK Group, the No. 5 market research organization worldwide, achieved sales of EUR 672 million for financial year 2004 (excluding NOP World) in its five business divisions, Custom Research, Retail and Technology, Consumer Tracking, Media and HealthCare. The company has over 130 subsidiaries and affiliates located in 63 countries and of more than 7,000 employees. For further information, visit our website: www.gfk.com.

On 1 June 2005, GfK acquired the market research group, NOP World, from British media group, United Business Media. With over 1,500 NOP employees joining GfK, the Group has considerably expanded its team of

market research and marketing experts. NOP World and the GfK Group recorded joint sales of almost one billion euros in 2004.